

D. D.

DISSERTATIO ACADEMICA

DE

LEGE NATURALI,
ACTIONUM QUOQUE INTERNA-
RUM HOMINIS NORMA,

QUAM

*Confess. Ampliss. Facultat. PhiloJophicæ in Regia ad
Auram Academia,*

PRÆSIDE

MAG. JOHANNE
BILLMARK,

HIST. ET PHIL. PRACT. PROFESSORE REG. ET ORD.

Publico Examini modeste defert

ADOLPHUS ERICUS HEDEEN,

BOREALIS,

In AUDITORIO MAJORI Die XV. Junii Anni
MDCCCLXXI.

Loco & Horis a. m. Confvetis.

ABOÆ

Typis JOHANNIS CHRISTOPHORI FRENCKELL.

VIRO Admodum Reverendo atque P̄eclarissimo,
DOMINO NICOLAO
HEDEEN,

Ecclesiarum, quæ DEO in Lætala & Hinnerjoki colliguntur, PASTORI meritissimo,

PARENTI INDULGENTISSIMO.

Ingratissimi omnino hominis, ne dicam filii, nullo modo effugerem maculam, si beneficia plus quam Paternā, quibus *Tu, Parens Indulgentissime*, inde a fasciis ad hunc usque diem me ornatum voluisti, silentio involverem. Impense equidem in sinu mihi gratulor hanc occasionem, tot anxiis diu expetitam votis, meam erga *Te* declarandi pietatem. Ast ipsa dicendorum copia ad tristem verborum inopiam redigor, nec digna oratione celebrare possum *Tua* in me ingentia merita, quæ ingenii vires longe superant. Sufficiat nominasse, quod majori apud *Te* sim ære, quam ut remunerationi ullus mihi sit locus. Ast rogo humillimus, velis, *Parens Indulgentissime*, hanc opellam, quam *Tibi* cernuus offero, in signum venerationis & pietatis meæ firmissimum suscipere. Ego vicissim opto, velit omnium rerum Arbiter *Te, Parens Optime*, in longam annorum seriem servare: servet canos *Tuos* quotidie magis magisque albicantes, concedatque *Tibi* tranquillo senectutis otio frui! Sic ex intimo corde voyet

PARENTIS INDULGENTISSIMI

Filius obedientissimus
ADOLPHUS E. HEDEEN,

INSPECTOREN

Öfver

Männäis Masugn, samt Dess underliggande Gods,
HÖGACKTAD,

HERR MÅRTEN ALMSTRÖM,

GUNSTIGE GYNNARE.

Den benägna gunst och ynnest, hvarmed Herr Inspectoren mig bemött hela den tiden, jag haft förmon, at vara i Dess Hedervärda Hus, är större, än at jag bör låta detta tillfälle gå förbi, utan at häröfver ådagalägga min skyldiga årkänsla. Men då jag härvid äfven öfverväger min egen ofullkomlighet, at kunna häruti fullgjöra min önskan och skyldighet, så kan jag ej annat än oroas, då jag företagit mig en sak, om hvars tilbörliga utförande jag varit ovis. Uptagen nu dock, *Gunstige Gynnare*, detta mit förlsta *Academiska Snille-prof*, hvilket jag Eder med all vördnad upoffrar, såsom et vedermåle af den tilgifvenhet och högaktnings, jag för Eder i mitt inre hyser; hyarmed jag äfven har åran at framhåtta

HÖGACKTAD HERR INSPECTORENS

Ödmjuke tjänare.

ADOLPH E. HEDEEN.

PRÆFATIO.

In publicam lucem vix prodierat Nob. PUFENDORFII Liber de *Officio Hominis & Civis*, quum tam propter hunc, quam paullo ante propter majus opus, a se confessum, de *Jure Naturie & Gentium* in rigidam multorum incurrit censuram. Præstantiora enim fuerunt utraque opera, quam ut Eruditissimis nulli, quibus propositalm prætrahiebat palnam, eadem vel sine examine, quod æquum omnino fuit, vel sine adspersa impietatis atque haræfæos macula, quod valde inhumanum putamus, in conspectum atque utilitatem generis nostri prodire patarentur. Taceo alia aliaque momenta in utroque libro passim occurrentia, quæ minus solida plurimis, eisdemque superioris subsellii Vitis, non immerito sunt visa, solummodo observans, PUFENDORFIO fuisse vitio versum, quod in præfatione prioris Libri usum Legis Naturalis intra Sphæram hujus vite includat. Nam circa finem §. IX. ita differit: *Inde & Juris Naturalis seita ad forum duntaxat humanum adaptantur, quod ultra banc ce vitam se non extendit.* Et sequenti §. IX. ita concludit: *Ex quo & illud fuit, ut quia forum humanum circa externas tantum hominis actiones occupatur, ad ea vero, quæ intra pedus latitant, nec aliquem effectum aut signum foras producunt, non penetret, adeoque nec circa eadem sit sollicitum; Ius quoque Naturale magnam partem circa formandas hominis actiones exteriores versetur.* Unde quidam PUFENDORFIO exprobrarunt, quod Legem Naturalem pro Norma actionum tantummodo externalium habe-

haberet. Quibus vero mox obviam ivit PUFENDORFUS; nec alii defuerunt, qui ipsum defenderunt, ostendentes, quod si ad restrictiones & limitationes ab auctore additas probe adtendatur, ipsius sententia facile admitti possit. Quæ vero ab utraque parte vehementer disputata sunt jam prætermittimus, accurati Philosophi munus esse existimantes, inquirere, non quid hic vel ille statuerit, sed potius, quid prævia ratione & salva veritate statui debeat. Hinc igit̄r occasionem nacti sumus disisciendi: An Lex Naturalis pro norma etiam actionum hominis internarum haberi debeat? Cui arguento brevissime, quantum fieri potest, explicando dum nos accingimus, mitiorem B. Lectoris censuram enixe expetimus.

§. I.

Sicut Lex in genere est Decretum, quo Superior sibi obligat inferiores, ut ad ipsius præscriptum actiones suas componant; ita in specie *Lex Naturalis* est decretum DEI, quo sibi obligat omnes homines, ut ad ipsius voluntatem, quatenus ipsa ex consideratione tam perfectionum Divinarum, quam naturæ humanæ innotescit, actiones suas componant. Ex qua definitione satis apparet, quod Lex Naturalis ad ea omnia sese extendat objecta, quæ DEUS vi sanctitatis suæ aliarumque perfectionum aut vult aut etiam detestatur.

§. II.

In relatione ad DEUM id unice bonum est, quod summis Ejus perfectionibus est congruum, & id malum, quod ipsius perfectionibus repugnat. Omne enim bonum perfectionem atque realitatem, & omne malum imperfectiōnem seu perfectionis defectum involvit. Ergo in relatione ad aliud, bonum est, quod vel alterius promovet perfectionem vel alterius perfectionibus est congruum, malum autem, quod vel alteri imperfectionem

ad fert, vel saltem ejus perfectionibus repugnat. Enim vero DEI perfectionibus nihil addi nihilque detrahi potest, quoniam ipse est Ens absolute perfectum atque immutabile. Nihil igitur aliud in relatione ad DEUM dici potest bonum, nisi quod summis Ejus perfectionibus est conveniens, & nihil aliud dici debet malum, quam quod cum summis Ejus perfectionibus pugnat.

§. III.

DEUS perpetuo & constanti actu vult omne bonum, & aversatur omne malum. DEUS enim, quum vi essentiae suae sit infinitus, successive in alio atque alio statu esse nequit, sed omnia, quae habere potest praedicata, habet simul ipso actu. Quod si igitur DEUS quid vellet, quod antea nondum volebat, aut si in posterum vellet, quod antea non voluit, sequeretur, quod DEUS successive esse posset in alio atque alio statu, id quod impossibile. Quicquid igitur DEUS vult, id constanti ac perpetuo vult actu. Præterea in relatione ad DEUM, id unice bonum est, quod summis Ejus perfectionibus est congruum, & id malum, quod perfectionibus DEI repugnat; quamobrem quum DEUS seipsum abnegare nequeat, non potest non summas suas approbare perfectiones, & omnia ea, quae cum his aliquam habent convenientiam; sicut & ea aversari, quae perfectionibus Ejus contrariantur. Ergo etiam DEUS vult omne bonum, & aversatur omne malum.

COROLL. Quoniam DEUS infinito gaudet intellectu, distinctissime etiam tam seipsum, quam res omnes extra se positas cognoscit; quare etiam accuratissime novit, quam quæque res cum suis perfectionibus habeat relationem, & ideo cuiusvis boni & mali adæquatissimas & distinctissimas possidet ideas. Enimvero DEUS vult omne bonum, & aversatur omne malum: quicquid igitur vult & aversatur, id vult & aversatur juxta adæquatissimam & distin-

distinctissimam relationis rei ad suas perfectiones cognitionem.

§. IV.

DEUS velle non potest nisi actiones tam intrinsece, quam extrinsece bonas. Quum enim DEUS velit omne bonum, qua tale a seipso cognitum; DEUS autem adæquatissime ac distinctissime omnia cognoscat, quæ quidem cognitione est voluntatis Divinae motivum; Ergo quicquid DEUS vult, erit tale, ut juxta distinctissimam Ejus cognitionem perfectionibus ejus conveniat: Ergo nihil vult, nisi quod omnibus numeris bonum est: Ergo DEUS velle non potest nisi actiones tam intrinsece, quam extrinsece bonas. Id quod apagogica etiam hac demonstratione constat. Ponamus, quod DEUS velit actiones extrinsece bonas, quæ simul interno quodam vi-
tio laborant; ergo quum DEUS ponatur hanc velle actionem, sequeretur quod DEUS aliquid adprobaret suis licet perfectionibus non conveniens: Ergo DEUS sibi ipsi foret contrarius, id quod cogitatu impium & dictu est horrendum; Ergo denuo sequitur, quod DEUS velle non possit, nisi actiones tam intrinsece quam extrinsece bonas.

COROLL. Quoniam Lex Naturalis est Decretum, quo DEUS sibi obligat omnes homines, ut ad ipsius voluntatem, illis manifestatam, actiones suas componant; DEUS autem non vult nisi actiones tam intrinsece quam extrinsece bonas: Ergo Lex Naturalis non solum externam sed internam etiam actionum humanarum moralitatem concernit: Ergo Lex eadem actiones humanas tam internas quam externas moderatur.

SCHOL. Consentunt plerique Moralistæ, docentque actionem humanam non esse bonam, si vel in uno altero circumspectiarum momento perperam se habeat.

§. V.

In quo cōsideratur quod in §. V. cōsidetur resūlūtūs

Præterea si Legem Naturalem cum alia Lege Divina, *Decalogum* intelligo, conferamus, ex utriusque convenientia constabit, quod Lex Naturalis & internas & externas hominis actiones moderetur. Docent enim Eruditi, quod Leges memoratae in tribus potissimum momentis a se differant: 1:o Ratione diversæ promulgationis, quæ tamen Legis præcepta, de quibus heic sermo est, non mutat. 2:o Quod ratio nostra sibi relicta tertium Decalogi præceptum non plene adsequatur, quippe quæ animadvertisit, aliquem diem cultui Divino, alioquin sensim disperituro, esse impendendum; sed quod septimus quilibet dies sancto huic negotio sit consecrandus, non nisi ex Divinis constat oraculis. 3:o Nec decimi præcepti rationem satis adsequitur mens nostra. Intelligit quidem, concupiscentiam in prava tendentem, perfectionibus repugnare; sed non perspicit, quomodo factum jam involuntarium, aliquando fuerit voluntarium, adeoque sibi ex merito possit imputari. Cætera autem Decalogi præcepta sunt talia: ut eorundem æquitas ex Lege etiam Naturali ostendi queat; cœū ferme per se patet. Quare quum ex Sacris constet Pandectis, quod Decalogus perfectam requirat observantiam, id est actiones tam interne quam externe bonas; nemio sobrius dubitabit, quin huic analoga Lex Naturalis internas etiam hominum actiones moderetur.

§. VI.

Ulterius si Lex Naturalis non concernat internas hominum actiones, sed externas tantum; sequeretur, quod per dictam legem homines non obligentur ad cultum DEI internum; quod tamen absurdum esse, satis docet ratio. Quum enī cultus DEI sint actus, quorum motiva sunt perfectiones divinae, atque Lex Naturalis nobis injungat, ut DEI voluntati ceterisque ejus perfectiōnibus

nibus convenienter vitam nostram instituamus; igitur quum DEUS non tantum ea, quæ sunt, quæque fiunt, sed etiam quæ fieri possunt, suntque futura, verbo omnia possibilia distinctissime cognoscat, temerarium foret, sibi persuadere, quod DEUS non perspiciat, quicquid in absconditis cordis nostri plicis volvamus. Adeoque motiva actionum nostrarum sumemus etiam ab hac DEI omniscientia, cui interna æque ac externa in apri-
co sunt posita: & proinde homo ad cultum DEI internum per Legem Naturalem obligatur. Quid enim cultus externus sine interno hoc est sine amore, sine filiali timore, sine fiducia, acquiescentia & veneratione? Profecto mera hypocrisis, DEO tanto magis inviūm vitium, quod in supremam Majestatem sit plane injurium. Hinc etiam Salvator noster gravissime taxat Phariseos, quod crederent, se operibus externis posse cultu DEO debito rite defungi.

§. VII.

Denique prævia experientia constat, quod cum actionibus internis, seu quæ intra propositum solummodo consistunt, varia consecutaria sint conjuncta, quæ pro actionum internarum diversa indole vel pro præmiis vel poenitentiis haberi possunt. Si enim quid boni in DEI Gloriam aut generis nostri commodum meditemur, quantamne aut quam sinceram experimur voluptatem, quæ nos exhilarat in medio etiam curarum æstu, & si successus votis nostris non responderit, ipsa tamen memoria impensi studii facit, ut nos non poeniteat, egregia tentasse. Contra ea vero, qui maleficia meditantur, quam anxiis curis se dies noctesque torquent, quomodo ita celabunt facinora, ut nec vola nec vestigium auctorum appareat, quamne turbulentia est ipsorum frons; & si vel maxime opus diu meditatum clanculum perfecerint, non sic tamen acquiescent, sed timent homines, timent etiam casus nunquam prævisos

& sic levibus quoque ab auris terrentur. Præterea internum experientur tortorem, qui eos jugiter vexat, cruentat, excarnificat. Hinc CHILO Lacedæmonius, in agone mortis constitutus, graviter afflictus fuit propter unum crimen, cuius ipse solus sibi conscientius fuit. Quum itaque internæ actiones conjuncta secum habeant varia consectaria, quæ vel præmiorum vel pœnarum nomen promerentur, & quæ indicia sunt legum vel observantia vel negligentia aut tergiversationis, Lex autem hæc sese extendat ad populos, crassis etiam gentilismi tenebris involutos, adeoque Lex hæc sit Lex Naturalis, liquido constat, quod Lex Naturalis internas quoque hominum actiones moderetur.

§. VIII.

Quamvis ea, quæ in medium hactenus attulimus, satis ostendant, quod Lex Naturalis ad internarum actionum moralitatem sese extendat, juvat tamen adhuc quædam addere argumenta, sententiam nostram confirmantia. Quum itaque virtus sit constans propositum ad voluntatem Divinam sese componendi; omnes etiam motus nostri ad normam Legis Naturalis sunt dirigendi. Motus autem humani sunt vel interni vel externi; Ergo utrique perfectionibus Divinis convenienter sunt componendi. Ergo quum Lex Naturalis generale hoc officium nobis injungat, ipsa quoque postulat, ut interni nostri motus sint perfectionibus Divinis, quantum humana patitur conditio, conformes.

Quod si igitur poneremus, quod Lex Naturalis externas tantum actiones, nullo internarum habito respectu, moderaretur; Lex Naturalis ab hominibus non tam virtutes, quam simulacra tantum virtutum requireret; quo admisso, sicut omnis exsularet sinceritas, ita continuo mortales agitarentur metu, ne ab aliis in quovis negotio decipiantur; quare ipsa Socialitas, ad quam homines invicem destinati

nati videntur, brevi tolleretur. Nostro autem judicio omnes in universum, qui speciosa tantum externæ virtutis gloria cincti sunt, non æquivalent uni, qui solidam sectatur & sine fuso virtutem. Tillas enim aliquantis per externa decora & immerita sæpe fortunæ munera, illis collata, quæ temporum vicissitudinibus immane quantum sunt obnoxia, vix umbra pristinæ dignitatis restabit. Pour l'homme vertueux, inquit Quidam ex recensionibus, ce sont les bonnes mœurs qui font les meilleures ; titres solides, auxquels l'adversité, loin de l'en dépoiller, ajoute un nouvel éclat. Le Ministre Affyrien, ennemi de la Nation Juive, perd l'honneur avec la vie. Mais j'estime Fouquet dans sa disgrâce, & je revere Saint Louis dans ses fers (a).

(a) *Vid. Les Mœurs in pref. n. XV.*

S. IX.

Si Lex Naturalis externas tantum moderetur actiones; Lex isthæc justas solummodo non item bonas, juxta consuetudinem a Philosophis distinctionem, requireret ab hominibus actiones. Ergo cessabunt etiam officia sic dicta imperfecta, adeoque necessarium non est, ut aliis benefaciamus, vel ut mala ab illis propulsemus, sed sufficit, si neminem lædamus. Ita quidem est, dicet forte quispiam : Si enim officia imperfecta intermisserim, propter hanc negligentiam in jus vocari aut pœna civili mulctari non possum. Fateor omnino, quia tribunalia civilia tunc causarum cognitione inundarentur, non tamen propterea credendum est, quod Leges civiles omnia ea approbent, quæ non condemnant. Esto quod Leges civiles non concernant nisi externas actiones, non tamen inde consequitur, quod Lex Naturalis eisdem circumscrribatur limitibus. Immo in foro etiam humano circa æstimandam actionum moralitatem in censum plenumque

rumque venire solet, qua intentione quove proposito quis factum aliquod suscepit, ut adeo actiones internæ non humanam censuram, nedum Divinam pœnam subterfugiant. Sed ut ad officia imperfecta redeamus, verum quidem est, quod qui hæc negligunt, nullas pœnas in foro civili subeant, nisi quod ceteri cives eos ut ignavos fucos contemnant, tales tamen sibi minime persuadeant, quod Legi Naturali plene satisfecerint, quippe quæ postular, ut alios nobis æquales habeamus, utque alios, tamquam nosmet ipsos, amemus, adeoque illis, quantum nostræ permittant facultates, benefaciamus. Denique non adparet, quis sit in Jure naturæ locus jurjurando, si internorum actuum ibi cura nulla est; sed lolia ingravescunt Lojolitica, atque possunt homines reservationibus suis mentalibus usum omnem juramento rum eludere, possuntque ad exemplum *HIPPOLYTI* apud *EURIPIDEM* jactare, quod *Lingua quidem jurent, sed mentem injuratam gerant.* Paucis: Quanquam fieri possit, ut aliquis spe metuque pravas cogitationes comprimat, ne noceant, quod tamen ægre fit, attamen non efficiet, ut prosint. Quamobrem qui non recte animatus fuerit, sape peccabit, saltem officii omissione; ut adeo parum tutæ & facilis sit hypothesis, *animi intus pravi, sed foris innoxii.*

§. X.

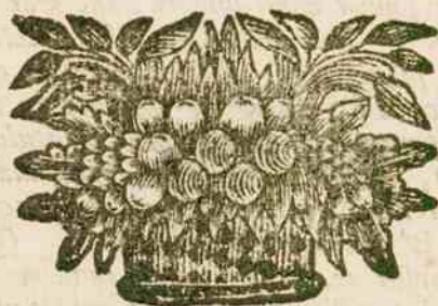
Denique sententia nostræ de Lege Naturali, actionum humanarum etjam internarum moderatrice, exinde quoque robur accedit, quod constet, non Christianos tantum Philosophos, sed & veteres Ethnicos, quorum severa magis & sobria fuit Philosophia, in eandem invisse opinionem. Quis enim ignorat, Platonicorum, Stoicorum, immo & Poetarum doctrinam fuisse DEOS esse imitandos, Diisque offerendum, ceu canit PERSIUS:

Com-

*Compositum jus, fasque animi, sanctosque recessus
Mentis, & incœcum generoso peccus honesto.*

Neque Philosopho, sed Juris consulto civili tribuit CICERO, *externis contentum esse*: Leges enim docet curare, quæ manu teneri possunt, *Philosophos quæ ratione & intelligentia*. Adeone igitur degenerabit apud Christianos Philosophia, quam Ethnici, saltem in allato argumento, tam sanctam & generosam habuerunt. *Enimvero & temporis angustia & facultatum tentitate impediti heic gradum sistere cogimus.* Fac autem O! Sanctissime DEUS, ut genuinam virtutem, castissimam cœli Filiam, qualem Sanctissima Tua nobis præscribit voluntas, in omnibus sectemur, nec ab augustissima hac Regula vel ad dextram vel ad sinistram declinemus, sed ea curatissime agamus & meditemur, quæ Summi Tui

Nominis gloriæ inserviant.

Dissertationis hujus AUCTORI,
D_{N.}. ADOLPHO ERICO
H E D E E N,
Consangvineo suo dilectissimo.

Ob sangvinis, quo Tecum junctus sum vinculum, non potui, quin his industriae & dexteritatis Tuae primitiis, gratulationem & vota mea, ex sincero affectu adponerem. Quanta diligentia atque quam assidue literis invigilaveris, hac Tua optime elucubrata dissertatione satis testatur superque. Quam praeclare obscuram banc, & multis perplexitatibus involutam materiam: de Lege Naturali, actionum hominis quoque internarum Norma, elaborasti, bac quidem vice non possum exponere. Id tamen postulo, quod tritum bocce Virgilii Dictum: Labor omnia vincit improbus, optimo jure Tibi applicari debeat. Laudo proinde industriam Tuam, quod nobilissimam banc materiam tam dextre explicueris. Res habes copiosas, notabiles, secretis meditationibus plenissimas: dictio candida est & elegans. Gratulor idecirco Tibi ex animo insignes in literis progressus; gratulor peramplam scientiam. Gratulor Parenti Tuo filium optimum, senectutis solatium certissimum. Gratulor mibi atque ceteris, quocunque vinculo Tecum conjunctis, consangvineum & amicum jucundissimum. Quod restat, te laudam, quam exorsus es, bonis avibus confidere pergas. Vivas & floreas, mibi carissimus, premia virtutis uberrima dignissima reportes, tandemque mortalitate exacta eterno latus fruaris gaudio!

sic adplaudit
GUSTAVUS DAHLGREN.